CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
YVES BOT
prezentate la 16 aprilie 2015 [1]

Cauza C-184/14

A
împotriva
B

[cerere de decizie preliminară formulată de Corte suprema di cassazione (Italia)]

„Interesul superior al copilului — Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene — Articolul 24 alineatul (2) — Regulamentul (CE) nr. 4/2009 — Competența jurisdicțională în materie de obligații de întreținere — Cerere cu privire la o obligație de întreținere a copiilor minori formulată, ca accesoriu al unei proceduri de separare, într-un alt stat membru decât cel în care copiii au reședința obișnuită — Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 — Competența în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești”

1. Curții i se solicită pentru prima dată să interpreteze articolul 3 literele (c) și (d) din Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere [2].

2. Această dispoziție prevede că are competența de a hotărî în materie de obligații de întreținere în statele membre instanța care este competentă în temeiul legii forului într-o acțiune privind starea persoanei în cazul în care cererea cu privire la o obligație de întreținere este accesorie respectivei acțiuni sau instanța judecătorească competentă în temeiul legii forului într-o acțiune privind răspunderea părintească atunci când cererea cu privire la o obligație de întreținere este accesorie respectivei acțiuni.

3. În cauza care ne este prezentată, Corte suprema di cassazione (Curtea de Casație, Italia) solicită Curții să se pronunțe cu privire la aspectul dacă o cerere privind întreținerea copiilor minori, prezentată în cadrul unei proceduri de separare, poate fi considerată accesorie atât acțiunii privind starea persoanei, cât și acțiunii privind răspunderea părintească. O astfel de posibilitate ar avea drept consecință ca o asemenea cerere să constituie temeiul competenței a două instanțe din state membre diferite, și anume instanța italiană sesizată în vederea separării de drept a soților și instanța engleză competentă să se pronunțe cu privire la răspunderea părintească.

4. În prezentele concluzii, vom expune motivele pentru care considerăm că articolul 3 din Regulamentul nr. 4/2009 trebuie interpretat în sensul că, atunci când există o acțiune principală având ca obiect o separare de drept a soților, iar o cerere privind obligațiile de întreținere a copiilor minori este depusă în cadrul acestei proceduri de separare, instanța sesizată cu acea procedură este, în

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO 2009, L 7, p. 1, rectificare în JO 2011, L 131, p. 26, în JO 2013, L 8, p. 19, și în JO 2013, L 281, p. 29.

principiu, competentă să soluționeze respectiva cerere privind obligațiile de întreținere. Cu toate acestea, competența de principiu menționată trebuie să înceteze atunci când o impune interesul superior al copilului. Astfel, luarea în considerare a interesului superior al copilului impune, în acest caz, ca stabilirea competenței teritoriale să se realizeze potrivit criteriului proximității.

I – Cadrul juridic

A – *Carta*

5. Articolul 24 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [3] prevede că, „[î]n toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial”.

B – *Regulamentul nr. 4/2009*

6. Problema obligațiilor de întreținere este departe de a fi nouă în cadrul Uniunii Europene din moment ce, deja la sfârșitul anilor ’50, existau convenții aplicabile între mai multe state fondatoare ale Uniunii [4]. În continuare, negociatorii Convenției din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială [5] au dorit ca aceasta să constituie o prelungire a convențiilor menționate [6]. Articolul 5 punctul 2 din Convenția de la Bruxelles prevedea că pârâtul domiciliat pe teritoriul unui stat contractant poate fi acționat în justiție, în materia obligației de întreținere, în fața instanței din locul în care creditorul obligației de întreținere are domiciliul sau reședința obișnuită sau, dacă este vorba despre o cerere accesorie unei acțiuni privind starea persoanei, la instanța judecătorească competentă în temeiul legii forului, cu excepția situației în care această competență era întemeiată exclusiv pe cetățenia uneia dintre părți.

7. Această normă a fost, în continuare, preluată de Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [7].

8. Pentru a menține și a dezvolta un spațiu de libertate, de securitate și de justiție, Uniunea s-a dotat cu instrumente care țin, printre altele, de domeniul cooperării judiciare în materiile civile care au efecte transfrontaliere. Aceasta a adoptat astfel Regulamentul nr. 4/2009 care urmărește să faciliteze obținerea într-un alt stat membru a unei hotărâri privind o creanță de întreținere, fără nicio altă formalitate [8].

9. Considerentul (44) al regulamentului menționat precizează că acesta din urmă are vocația de a înlocui Regulamentul nr. 44/2001 în materie de obligații de întreținere. Regulamentul nr. 4/2009 constituie, așadar, în raport cu Regulamentul nr. 44/2001, o *lex specialis*.

10. Regulamentul nr. 4/2009 se aplică, potrivit articolului 1 alineatul (1) din acesta, „obligațiilor de întreținere care decurg dintr-o relație de familie, rudenie, căsătorie sau alianță”, în considerentul (11) al acestuia făcându-se precizarea că noțiunea „obligație de întreținere” ar trebui interpretată într-un mod autonom.

3 — Denumită în continuare „carta”.

4 — Convenția de la New York din 20 iunie 1956 privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, precum și Convenția de la Haga din 15 aprilie 1958 privind executarea obligațiilor de întreținere a copiilor.

5 — JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3. Convenția astfel cum a fost modificată prin convențiile succesive privind aderarea noilor state membre la această convenție (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”).

6 — A se vedea p. 24 și 25 din raportul domnului Jenard cu privire la Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1979, C 59, p. 1).

7 — JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74. A se vedea articolul 5 punctul 2 din Regulamentul nr. 44/2001.

8 — A se vedea considerentul (9) al acestui regulament.

11. În acest scop, regulamentul menționat instituie un sistem de norme comune, în special în materie de conflicte de competență, prin prevederea unor norme de competență generală în materie de obligații de întreținere.

12. Astfel, articolul 3 din respectivul regulament are următorul cuprins:

„Are competența de a hotărî în materie de obligații de întreținere în statele membre:

(a) instanța judecătorească de la locul reședinței obișnuite a pârâtului; sau

(b) instanța judecătorească de la locul reședinței obișnuite a creditorului; sau

(c) instanța judecătorească competentă în temeiul legii forului într-o acțiune privind starea persoanei în cazul în care cererea cu privire la o obligație de întreținere este accesorie respectivei acțiuni, cu excepția cazurilor în care respectiva competență se întemeiază exclusiv pe cetățenia uneia dintre părți; sau

(d) instanța judecătorească competentă în temeiul legii forului într-o acțiune privind răspunderea părintească atunci când cererea cu privire la o obligație de întreținere este accesorie respectivei acțiuni, cu excepția cazurilor în care respectiva competență se întemeiază numai pe cetățenia uneia dintre părți.”

13. În sfârșit, este util să se precizeze că Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, care nu a participat la adoptarea Regulamentului nr. 4/2009, a acceptat însă ulterior aplicarea acestuia [9].

C – *Regulamentul (CE) nr. 2201/2003*

14. Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 [10] are ca obiect uniformizarea, în cadrul spațiului de libertate, de securitate și de justiție, a normelor de competență judiciară internațională în materia divorțului, a separării de drept sau a anulării căsătoriei, precum și în materia răspunderii părintești.

15. Conform articolului 1 alineatul (3) litera (e) din Regulamentul nr. 2201/2003, acesta nu se aplică obligației de întreținere.

16. Articolul 3 alineatul (1) litera (b) din acest regulament prevede că sunt competente să hotărască în problemele privind divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei instanțele judecătorești din statul membru de cetățenie a celor doi soți sau, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, statul „domiciliului” comun.

17. Considerentul (12) al regulamentului menționat are următorul cuprins:

„Temeiurile de competență stabilite prin prezentul regulament în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și, în special, de criteriul proximității. Prin urmare, ar trebui să fie competente în primul rând instanțele statului membru în care copilul își are reședința obișnuită, cu excepția unor cazuri de schimbare a reședinței copilului sau ca urmare a unui acord încheiat între titularii răspunderii părintești.”

9 — A se vedea în această privință Decizia 2009/451/CE a Comisiei din 8 iunie 2009 privind intenția Regatului Unit de acceptare a Regulamentului nr. 4/2009 (JO L 149, p. 73).

10 — Regulamentul Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183, rectificare în JO 2013, L 82, p. 63).

18. Astfel, în temeiul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, „[i]nstanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în acest stat membru la momentul la care instanța este sesizată”.

II – Situația de fapt din litigiul principal și întrebarea preliminară

19. Domnul A și doamna B, amândoi cetățeni italieni, sunt căsătoriți și au doi copii minori, care au tot cetățenie italiană. Cei patru membri ai acestei familii au reședința obișnuită la Londra (Regatul Unit), copiii trăind cu mama.

20. Prin cererea introductivă din 28 februarie 2012, domnul A a formulat o acțiune la Tribunale di Milano (Italia) pentru ca acesta din urmă să pronunțe separarea de soția sa din culpa acesteia din urmă, iar drepturile privind încredințarea asupra celor doi copii să fie exercitate în comun de cei doi soți cu stabilirea reședinței la mamă. Domnul A propune de asemenea să plătească o alocație lunară de 4 000 de euro pentru întreținerea copiilor.

21. Doamna B a formulat o cerere reconvențională la aceeași instanță, cerere prin care a solicitat ca separarea să fie pronunțată din culpa exclusivă a domnului A, să îi fie încredințați copiii și să îi fie acordată o alocație lunară de 18 700 de euro. Pe de altă parte, doamna B a invocat necompetența instanței italiene în ceea ce privește încredințarea copiilor, stabilirea locului de reședință, întreținerea relațiilor și a contactelor copiilor, precum și contribuția la întreținerea acestora din urmă. Aceasta apreciază astfel că, întrucât soții au trăit întotdeauna la Londra și întrucât copiii sunt născuți și au reședința în acest oraș, instanța engleză este instanța competentă să soluționeze aceste aspecte, potrivit Regulamentului nr. 2201/2003.

22. Prin ordonanța din 16 noiembrie 2012, Tribunale di Milano a apreciat că instanța italiană este într-adevăr competentă în ceea ce privește cererea având ca obiect separarea de drept, conform articolului 3 din Regulamentul nr. 2201/2003. Cu toate acestea, în ceea ce privește cererile privind răspunderea părintească asupra celor doi copii minori, acesta a recunoscut, în temeiul articolului 8 alineatul (1) din regulamentul menționat, competența instanței engleze întrucât copiii au reședința obișnuită la Londra.

23. În ceea ce privește, mai precis, cererile având ca obiect întreținerea soților și a copiilor, Tribunale di Milano a făcut referire la Regulamentul nr. 4/2009 și în special la articolul 3 din regulamentul menționat. Astfel, acesta a apreciat că era competent să soluționeze cererea privind întreținerea formulată de și în favoarea doamnei B, întrucât această cerere este accesorie acțiunii privind starea persoanei. În schimb, în ceea ce privește cererea având ca obiect întreținerea copiilor minori, s-a declarat necompetent, în măsura în care a statuat că această cerere era accesorie nu acțiunii privind starea persoanei, ci celei privind răspunderea părintească, pentru care este competentă instanța engleză.

24. În fața acestei declinări de competență a instanței italiene, domnul A a formulat la Corte suprema di cassazione o acțiune întemeiată pe un motiv unic, mai precis un motiv potrivit căruia competența instanței italiene în ceea ce privește aspectul referitor la întreținerea copiilor minori poate fi considerată de asemenea accesorie acțiunii privind separarea de drept, conform articolului 3 litera (c) din Regulamentul nr. 4/2009.

25. Corte suprema di cassazione, exprimând îndoieli în ceea ce privește interpretarea care trebuie dată acestui regulament, a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Cererea privind întreținerea copiilor introdusă în cadrul unei proceduri de separare de drept a soților, fiind accesorie acțiunii respective, poate fi soluționată atât de instanța sesizată cu procedura de separare, cât și de instanța pe rolul căreia se află procedura privind răspunderea părintească, pe baza criteriului prevenției, sau trebuie în mod necesar să fie examinată de aceasta din urmă, întrucât cele două criterii distincte prevăzute la literele (c) și (d) ale articolului 3, citat în repetate rânduri, sunt alternative (în sensul că unul îl exclude în mod necesar pe celălalt)?”

III – Analiza noastră

26. Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la aspectul dacă, în esență, articolul 3 literele (c) și (d) din Regulamentul nr. 4/2009 trebuie interpretat în sensul că instanța competentă să soluționeze o cerere privind obligațiile de întreținere în favoarea copiilor minori, prezentată în cadrul unei proceduri de separare de drept a soților, poate fi atât instanța competentă să soluționeze acțiunea privind starea persoanei, cât și instanța competentă să soluționeze acțiunea privind răspunderea părintească.

27. În realitate, răspunsul la întrebarea adresată presupune rezolvarea următoarelor puncte. Mai întâi, în cazul copiilor aflați în întreținere, problema stabilirii și a repartizării obligației de întreținere care îi vizează este indisociabilă de acțiunea având ca obiect desființarea vieții în comun a părinților lor? În continuare, ce consecințe trebuie trase din aceasta în ceea ce privește competența instanțelor sesizate în cazul unei astfel de acțiuni în desființare?

28. Luarea în considerare a noțiunii de interes superior al copilului ni se pare că impune natura răspunsului care trebuie oferit instanței de trimitere. De altfel, în funcție de acest principiu fundamental am ales să reformulăm întrebarea, adresată într-un mod care face din copil punctul central al acestei problematici.

29. Este, astfel, indiscutabil, în lumina atât a textelor, cât și a jurisprudenței Curții, că această noțiune irigă în mod imperativ dreptul familiei din moment ce situația copilului este vizată de litigiul principal.

30. Vom aminti cu această ocazie că articolul 24 alineatul (2) din cartă prevede că, „[î]n toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial”. Nu se poate contesta aplicabilitatea cartei în prezenta cauză.

31. Pe de altă parte, Curtea a avut ocazia să amintească în mai multe rânduri deplina importanță a acestui principiu.

32. Astfel, în Hotărârea Rinau [11], aceasta a precizat că Regulamentul nr. 2201/2003 pornește de la concepția potrivit căreia trebuie să primeze interesul superior al copilului [12]. Mai recent, aceasta a statuat că este necesar să se asigure protecția interesului superior al copilului atunci când trebuie să se stabilească reședința obișnuită a acestuia din urmă [13].

11 — C-195/08 PPU, EU:C:2008:406.

12 — Punctul 51.

13 — A se vedea Hotărârea C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, punctul 56). A se vedea de asemenea, pentru luarea în considerare a interesului superior al copilului atunci când Curtea interpretează Regulamentul nr. 2201/2003, Hotărârile A (C-523/07, EU:C:2009:225), Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810), Purrucker (C-256/09, EU:C:2010:437) și Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).

33. Trebuie să se remarce, în plus, că Curtea veghează în mod special ca interpretarea care este dată dispozițiilor Regulamentului nr. 2201/2003 să fie conformă cu articolul 24 din cartă, în special cu interesul superior al copilului. Astfel, în Hotărârea Aguirre Zarraga [14], Curtea a statuat că, „întrucât [acest] regulament […] nu poate fi contrar [cartei], dispozițiile articolului 42 din regulamentul menționat care pun în aplicare dreptul copilului de a fi ascultat trebuie interpretate *în lumina articolului 24 din [cartă]*” [15].

34. Aceasta va merge chiar mai departe în Hotărârea McB. [16], din moment ce va verifica dacă articolul 24 din cartă se opune interpretării pe care tocmai a dat-o Regulamentului nr. 2201/2003 [17]. În această hotărâre, Curtea a precizat că din considerentul (33) al regulamentului menționat reiese că acesta recunoaște drepturile fundamentale și respectă principiile consacrate de cartă garantând în special să asigure respectarea drepturilor fundamentale ale copilului, astfel cum sunt prevăzute la articolul 24 din aceasta. Prin urmare, dispozițiile regulamentului menționat nu pot fi interpretate într-un mod care ar încălca dreptul fundamental al unui copil de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii săi părinți, a cărui respectare se confundă în mod incontestabil cu interesul superior al copilului [18]. Aceasta deduce de aici că, în aceste condiții, trebuie să se verifice dacă articolul 24 din cartă, a cărui respectare este asigurată de Curte, se opune interpretării Regulamentului nr. 2201/2003, astfel cum este expusă la punctul 44 din hotărârea menționată [19].

35. Constatarea pe care trebuie să o facem în urma acestor considerații este lipsită de orice echivoc. În aplicarea și interpretarea textelor dreptului Uniunii, interesul superior al copilului trebuie să fie firul conducător. În această privință, cuvintele Comitetului pentru drepturile copilului plasat pe lângă Înaltul Comisar al Organizației Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (UNOHCHR) sunt deosebit de corecte. Astfel, acesta amintește că „[interesul superior al copilului] este un standard, un obiectiv, o linie de conduită, o noțiune ghid, care trebuie să clarifice, să fundamenteze și să irige toate normele, politicile și deciziile interne, precum și bugetele privind copiii” [20].

36. Jurisprudența dezvoltată în legătură cu Regulamentul nr. 2201/2003 poate fi în mod evident transpusă Regulamentului nr. 4/2009. Posibilitatea ca intensitatea acestui principiu care se numără printre drepturile fundamentale ale copilului să varieze în funcție de domeniul dreptului familiei analizat ar fi de neînțeles, în condițiile în care, indiferent de domeniu, copilul rămâne vizat în mod direct.

37. Ținând seama de aceste observații, considerăm că putem aduce următoarele precizări ca răspuns la primul aspect pe care l-am evidențiat prin reformularea întrebării adresate de Corte suprema di cassazione.

38. Aici trebuie abordată interpretarea articolului 3 litera (c) din Regulamentul nr. 4/2009.

14 — C-491/10 PPU, EU:C:2010:828.

15 — Punctul 60 și jurisprudența citată. Sublinierea noastră.

16 — C-400/10 PPU, EU:C:2010:582.

17 — A se vedea în această privință Devers, A., „Les praticiens et le droit international privé européen de la famille”, în *Revue Europe*, nr. 11, noiembrie 2013, studiul 9, punctul 22 și urm.

18 — Punctul 60.

19 — Punctul 61.

20 — A se vedea „Articolul 3: Interesul superior al copilului”, în *Revue Droit de la famille*, nr. 11, noiembrie 2006, dosarul 16, referitor la articolul 3 din Convenția cu privire la drepturile copilului încheiată la New York la 20 noiembrie 1989 și ratificată de toate statele membre. Acest articol 3 prevede la alineatul 1 că, „[î]n toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau private, de instanțele judecătorești, [de] autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala”.

39. Potrivit Comisiei, criteriul de legătură prevăzut la articolul 3 litera (d) din acest regulament se poate referi numai la obligațiile de întreținere a copiilor minori, care sunt în mod clar legate de răspunderea părintească, în timp ce criteriul de legătură prevăzut la articolul 3 litera (c) din regulamentul menționat se poate referi numai la obligațiile de întreținere dintre soți, iar nu și la obligațiile de întreținere a copiilor minori.

40. Pentru motivele prezentate în continuare, nu împărtășim această opinie.

41. Arhitectura articolului 3 din Regulamentul nr. 4/2009 nu ni se pare lipsită de importanță. Articolul 3 literele (a) și (b) din acest regulament prevede două temeiuri de competență care guvernează situațiile în care cererea privind obligațiile de întreținere este acțiunea principală. În acest caz, temeiul respectivei competențe îl constituie fie locul reședinței obișnuite a pârâtului, fie locul reședinței obișnuite a creditorului.

42. Celelalte două temeiuri de competență prevăzute la articolul 3 literele (c) și (d) din regulamentul menționat guvernează, în ceea ce le privește, situațiile în care cererea având ca obiect o obligație de întreținere este accesorie unei acțiuni privind starea persoanei sau, respectiv, unei acțiuni privind răspunderea părintească.

43. Este clar că situația unei persoane necăsătorite, căsătorite, separate în drept sau divorțate privește starea persoanei și produce efecte față de terți.

44. Este de asemenea clar că întrucât desființarea legăturii matrimoniale sau a vieții în comun determină separarea soților și distrugerea căminului, problema stabilirii pensiei alimentare pentru copiii aflați în întreținere și a repartizării sarcinii sale se pune nu numai în mod automat, din bun-simț, ci și, chiar mai ales, în mod obligatoriu pentru aspecte pur juridice. Trebuie să admitem în mod evident, fără a nega realitatea cotidiană a acțiunilor de acest tip, că, pe de o parte, stabilirea pensiei alimentare a copiilor și repartizarea sarcinii de a o plăti este consecința automată și naturală a celeilalte, și anume acțiunea în desființarea vieții în comun. Caracterul accesoriu, în sensul juridic al termenului, care o leagă pe prima de cea de a doua ni se pare, așadar, în acest caz dovedit în mod incontestabil.

45. Care sunt consecințele pe care trebuie să le deducem din această primă concluzie? Al doilea aspect ce rezultă din reformularea întrebării este cel pe care trebuie să îl examinăm acum.

46. Luarea în considerare a interesului superior al copilului capătă aici valoarea de principiu director.

47. Considerăm astfel că orice soluție care ar consta în a distinge, pe de o parte, acțiunea în desființarea vieții de familie care ar fi prezentată în fața instanței unui stat membru și, pe de altă parte, acțiunea privind pensia alimentară a copiilor care ar fi de competența unei instanțe a unui alt stat membru este total contrară interesului copilului.

48. Pentru a ne convinge de acest lucru, este suficient să considerăm că logica juridică a acestui sistem ar face ca instanța competentă să soluționeze problema pensiei alimentare să trebuiască să aștepte ca hotărârea judecătorească privind desființarea vieții în comun (separarea de drept sau divorțul) să fi devenit în prealabil definitivă. Ar rezulta de aici un termen inevitabil de așteptare și în care soarta copiilor ar fi neclară.

49. Deși instanța sesizată cu această problemă care se raportează la legătura matrimonială ar lua, cu privire la aceste aspecte, măsuri pe care le-ar califica drept provizorii, soluția de continuitate între diferitele faze ale procedurii ar genera totuși termene inacceptabile în raport cu principiile menționate mai sus, din moment ce impune măsuri pe durată nedeterminată decise cu încălcarea principiului interesului superior al copilului.

50. Adăugăm, într-un mod poate chiar excesiv, că această situație care produce în mod evident prejudicii nu ar fi cunoscută de copiii ai căror părinți sunt stabiliți în continuare în statul membru ai căror cetățeni sunt. Cu alte cuvinte, exercitarea libertăților de circulație și de stabilire ale părinților s-ar afla la originea unei situații defavorabile pe care nu o întâmpină copiii ai căror părinți care divorțează sau se separă pe cale judiciară nu și-au părăsit statul membru de origine.

51. În consecință, se impune necesitatea de a reuni la aceeași instanță competența de a soluționa atât acțiunea principală inițială având ca obiect desființarea vieții în comun, cât și acțiunile accesorii fundamentale pentru copil care rezultă din aceasta. Totul este să se definească instanța competentă, iar în acest caz, de asemenea, recurgerea la noțiunea de interes superior al copilului trebuie să ne ghideze reflecția. Ideea imediată și cea mai simplă ar fi ca totul să fie legat de competența instanței sesizate pentru a se pronunța cu privire la acțiunea în desființarea căsătoriei părinților.

52. Sub simplitatea sa, ideea ascunde o reală dificultate. Aceasta trimite astfel la articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003, care lasă părinților posibilitatea de a alege, mai precis aceea de a sesiza instanța care este competentă numai în temeiul cetățeniei lor comune, ceea ce au făcut în speță. Or, Regulamentul nr. 4/2009, la articolul 3 literele (c) și (d), exclude în mod expres o astfel de competență, atât în ceea ce privește cererea privind obligațiile de întreținere în cadrul unei acțiuni privind starea persoanei, cât și în ceea ce privește cererea în cadrul unei acțiuni privind răspunderea părintească.

53. Această constatare pare, așadar, să pună în opoziție frontală cele două regulamente, întrucât impune soluția care constă în divizarea acțiunilor, pe care am descris-o anterior ca fiind de neconceput.

54. În realitate, contradicția este numai aparentă. Astfel, Regulamentul nr. 2201/2003 nu poate fi sustras de la efectul imperativ al luării în considerare a interesului superior al copilului. Este de altfel suficient în această privință să se amintească jurisprudența Curții menționată la punctele 32-34 din prezentele concluzii.

55. La aceasta se adaugă textul însuși al considerentului (12) al acestui regulament, care, să ne amintim, prevede că „[t]emeiurile de competență stabilite prin [respectivul] […] regulament în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și, în special, de criteriul proximității. Prin urmare, ar trebui să fie competente în primul rând instanțele statului membru în care copilul își are reședința obișnuită, cu excepția unor cazuri de schimbare a reședinței copilului sau ca urmare a unui acord încheiat între titularii răspunderii părintești”.

56. Tocmai acest criteriu al proximității trebuie luat în considerare.

57. Acesta permite astfel ca Regulamentele nr. 2201/2003 și nr. 4/2009 să devină compatibile în acest domeniu.

58. Criteriul proximității, întrucât este strâns legat de interesul superior al copilului, impune să se aleagă, pentru a fi competentă să soluționeze totul, instanța de la reședința copiilor. Acest lucru explică faptul că, în cadrul Regulamentului nr. 4/2009, este exclusă competența întemeiată numai pe cetățenia părinților, indiferent că este vorba despre pensia alimentară sau despre răspunderea părintească, dat fiind că, în acest caz, criteriul proximității ar fi în mod evident înlăturat și, în același timp, interesul superior al copilului.

59. În plus și pentru aceleași principii, printre temeiurile de competență menționate la articolul 3 din Regulamentul nr. 2201/2003, de această dată, același criteriu al proximității al cărui caracter preponderent este exprimat în considerentul (12) al acestui regulament impune să se rețină drept temei de competență cel al reședinței obișnuite a soților. Remarcăm, de altfel, ceea ce de asemenea nu este lipsit de importanță, că criteriul reședinței obișnuite este primul dintre cele de pe lista de la articolul 3 din regulamentul menționat.

60. Este evident că acest criteriu al reședinței obișnuite a soților desemnează locul în care se afla reședința familială și, prin urmare, cea a copiilor înainte de separare.

61. Astfel, va fi îndeplinită cerința privind criteriul proximității. De altfel, dacă ar subzista o îndoială cu privire la compatibilitatea Regulamentelor nr. 2201/2003 și nr. 4/2009 cu privire la acest aspect precis, caracterul de *lex specialis* al Regulamentului nr. 4/2009 ar fi suficient pentru a încheia dezbaterea în favoarea sa în interpretarea pe care am propus-o.

62. Pe scurt, ni se pare, așadar, posibil să se contureze situația ce rezultă în cadrul divorțului sau al separării de drept a unui cuplu în prezența unor copii aflați în întreținere, și anume că stabilirea inițială a pensiei alimentare și repartizarea sarcinii privind contribuția părinților la întreținerea copiilor minori trebuie menționată – ca de altfel, prin similitudine, și aspectele privind autoritatea părintească – în cadrul acțiunii formulate pentru pronunțarea divorțului sau a separării de drept.

63. Ca urmare a caracterului imperativ al luării în considerare a interesului superior al copilului, competența instanței sesizate să se pronunțe trebuie să respecte criteriul proximității cu excluderea oricărui alt criteriu.

64. În litigiul principal, interesul superior al copilului ne impune, în consecință, declinarea competenței instanțelor italiene în favoarea instanțelor statului membru pe teritoriul căruia copiii au reședința obișnuită, și anume instanțele engleze, acestea din urmă fiind, de altfel, competente să soluționeze acțiunea privind răspunderea părintească în temeiul articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003.

65. Va rezulta, desigur, de aici că, într-o situație precum cea din litigiul principal, libertatea de alegere de către părți a instanței competente este restrânsă. Acest lucru nu ni se pare nici șocant, nici contrar principiilor fundamentale în materie, părțile în discuție fiind, de fapt, părinții, iar restrângerea acestei posibilități de alegere fiindu-le impusă în numele interesului superior al copilului (copiilor) lor.

IV – Concluzie

66. Având în vedere aprecierile de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Corte suprema di cassazione după cum urmează:

„1) Articolul 3 din Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere trebuie interpretat în sensul că, atunci când există o acțiune principală privind separarea de drept a soților, iar o cerere privind obligațiile de întreținere față de copiii minori este depusă în cadrul acestei proceduri de separare, instanța sesizată cu acea procedură este competentă să soluționeze respectiva cerere privind obligațiile de întreținere.

2) Luarea în considerare a interesului superior al copilului impune, în acest caz, ca stabilirea competenței teritoriale să se realizeze potrivit criteriului proximității.”